

Bureauonderzoek

Projectnummer: 51013013
Referentienummer: NL23-648800269-53284
Datum: 22-06-2023

Archeologisch onderzoek Maricken II Mijdrechtse dwarsweg te Wilnis, gemeente De Ronde Venen

Bureauonderzoek

SWECO ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 2656

Versie	Status	Datum
C1	Oplevering concept aan opdrachtgever voor beoordeling bevoegde overheid	22-06-2023
D1	Definitief na goedkeuring bevoegde overheid	xx-xx-2023

Verantwoording

Titel Archeologisch onderzoek Maricken II
Mijdrechtse dwarsweg te Wilnis, gemeente
De Ronde Venen

Subtitel Bureauonderzoek
2468-4813

ISSN-nummer

Projectnummer 51013013

Referentienummer NL23-648800269-53284

Revisie C2

Datum 22-06-2023

Auteurs Leonie Ouwerkerk
Senior KNA archeoloog/ KNA prospector
actornummer 92218907

E-mailadres leonie.ouwerkerk@sweco.nl

Gecontroleerd door Jan Jaap Hekman
Senior KNA prospector (actornummer
64229705)

Paraaf gecontroleerd

Goedgekeurd door Jeroen van Rooij
Teammanager

Paraaf goedgekeurd

Sweco voert archeologisch onderzoek uit onder procescertificaat SIKB BRL 4000 'Archeologie' (versie 4.1) en de protocollen 4001, 4002, 4003 en 4004. De archeologische werkzaamheden worden uitgevoerd in overeenstemming met de Kwaliteitsnorm van de Nederlandse Archeologie (KNA, versie 4.1).

Administratieve gegevens

Uitvoerder	Sweco Nederland B.V.
Provincie	Utrecht
Gemeente	De Ronde Venen
Plaats	Wilnis
Toponiem	Maricken II dwarsweg
Kadastrale gegevens	Div
Centrum-coördinaat	X: 121581 y: 4688882
Opdrachtgever	Gemeente De Ronde Venen
Archis Zaakidentificatie	5437266100
Oppervlakte plangebied	2,2 ha
Bevoegde overheid	Gemeente De Ronde Venen
Projectmedewerkers	L. Ouwerkerk (senior KNA-archeoloog, actornummer: 92218907)
Periode van uitvoering	Juni 2023
Beheer en plaats van documentatie	Sweco

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding van het onderzoek	7
1.2 Methodiek	7
1.3 Doelstelling en vraagstelling	7
2 Bureauonderzoek	8
2.1 Afbakening plangebied, huidig gebruik en toekomstig gebruik	8
2.1.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied	8
2.1.2 Huidig gebruik van het plangebied	8
2.1.3 Toekomstig gebruik van het plangebied	8
2.2 Overheidsbeleid	8
2.3 Aardwetenschappelijke kenmerken	9
2.4 Archeologische waarden	10
2.4.1 Archeologische verwachtingskaart	11
2.4.2 Archeologische Monumenten	11
2.4.3 Archeologische vondstlocaties	11
2.4.4 Archeologische onderzoeksmeldingen	11
2.5 Historische situatie	13
2.6 Cultuurhistorische waarden	15
2.7 Ondergrondse bouwhistorische waarden en mogelijke verstoringen	16
3 Gespecificeerde verwachting	17
4 Conclusie en advies	18
4.1 Conclusie	18
4.2 Advies	18
Literatuurlijst en gebruikte bronnen	19
4.3 Literatuur	19
4.4 Internet bronnen	19

- Bijlage 1. Locatie van het plangebied
- Bijlage 2. Bekende archeologische gegevens
- Bijlage 3. Bodemkaart
- Bijlage 4. Geomorfologische kaart
- Bijlage 5. AHN (Actueel Hoogtebestand Nederland)
- Bijlage 6. Kadastrale kaart 1811-1832

Samenvatting

In opdracht van de gemeente De Ronde Venen heeft Sweco Nederland B.V. een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Aanleiding voor het onderzoek is de aanleg van een rotonde langs de Mijdrechtse Dwarsweg.

Het plangebied is gelegen binnen het bestemmingsplan Buitengebied-West van de gemeente De Ronde Venen. Conform de planregels is een groot deel van het plangebied gelegen binnen de dubbelbestemming Waarde- Archeologisch waardevol gebied landbodem categorie 5. De maximale verstoringsgrens binnen deze dubbelbestemming bedraagt 2000 m² en 30 cm – mv. De maximale verstoringsgrenzen worden door de geplande ingreep overschreden. Conform de planregels is archeologisch onderzoek noodzakelijk.

Op basis van de tijdens het bureauonderzoek verzamelde gegevens is een gespecificeerd verwachtingsmodel opgesteld.

Op basis van de landschappelijke ontwikkeling van het gebied, en de bekende archeologische en historisch-geografische waarden is een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld. Volgens de gemeentelijke archeologische beleidsadvieskaart ligt het plangebied in een zone aangeduid met Waarde - Categorie 5. Dat betekent dat bij bodemingrepen groter dan 2.000 m² en dieper dan 30 cm -mv archeologisch onderzoek moet worden uitgevoerd.

Voor het plangebied geldt een lage trefkans voor resten uit het Laat-Paleolithicum tot Midden-Neolithicum. Binnen het plangebied wordt het dekzand verwacht op een diepte van ca. 3 m -mv (met geplande ingrepen tot ca. 1 m -mv). De geplande ingrepen bereiken het dekzand waarschijnlijk niet. Onbekend is of het top van het dekzand intact of verspoeld is.

Er zijn mogelijk kreekruggen aan het maaiveld of direct onder het maaiveld aanwezig (Laagpakket van Wormer, Formatie van Naaldwijk). Deze kreekruggen en hun directe omgeving hebben een middelhoge archeologische verwachting voor het Midden- tot Laat-Neolithicum tot aan de periode van de grote veenvorming in de Bronstijd. Een eventueel bewoningsniveau in de top van de kreekruggen is te herkennen aan een archeologische laag en vegetatiehorizont. Deze sporen kunnen direct vanaf het maaiveld worden aangetroffen, met name op de hoger gelegen delen binnen het plangebied. Voor de periode vanaf de Bronstijd t/m de Nieuwe Tijd geldt een lage archeologische Verwachting gezien de uitgestrekte veengroei in deze periode.

Op basis van de bekende gegevens en de gespecificeerde archeologische verwachting adviseert Sweco het gebied vrij te geven bij ingrepen tot 2,5 m – mv. De kans op het aantreffen van archeologische waarden uit het Midden- en Laat-Neolithicum tot die diepte is laag. Indien diepere ingrepen plaatsvinden die de top van het dekzand zullen verstoren dan wordt geadviseerd een verkennend booronderzoek uit te voeren.

Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden toch onverwacht archeologische resten worden aangetroffen, dan is conform artikel 5.10 van de Erfgoedwet aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de minister verplicht (vondstmelding via de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed).

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een besluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit besluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Tabel 1.1 *Overzicht van archeologische perioden¹*

Periode	Tijd		
Laat-Paleolithicum (Oude Steentijd)		to	9.000
Mesolithicum (Midden Steentijd)	9.000 v.Chr.	-	4.900
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	5.325 v.Chr.	-	1.900
Bronstijd	1.900 v.Chr.	-	800 v.Chr.
IJzertijd	800 v.Chr.	-	12 v.Chr.
Romeinse Tijd	12 v.Chr.	-	450 n.Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1.050
Late Middeleeuwen	1.050	-	1.500
Nieuwe Tijd	1.500	-	heden

Tabel 1.2 *Indeling van het Kwartair*

Chronostratigrafie			Jaren geleden			
Kwartair	Holoceen	Subatlanticum	3.000	-	heden	
		Subboreaal	5.000	-	3.000	
		Atlanticum	8.000	-	5.000	
		Boreaal	9.000	-	8.000	
		Preboreaal	10.000	-	9.000	
	Pleistoceen	Laat	130.000	-	10.000	
			Weichselien (ijstijd)	120.000	-	10.000
			Eemien	130.000	-	120.000
		Midden	800.000	-	130.000	
			Saalien (ijstijd)	200.000	-	130.000
			Elsterien (ijstijd)	400.000	-	315.000
		Vroeg	2.400.00	-	800.000	
			0			

¹ Bron: Archeologisch Basis Register 1992.

1 Inleiding²

1.1 Aanleiding van het onderzoek

In opdracht van de gemeente De Ronde Venen heeft Sweco Nederland B.V. een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Aanleiding voor het onderzoek is de aanleg van een rotonde langs de Mijdrechtse Dwarsweg.

1.2 Methodiek

Dit rapport betreft een standaardrapport zoals genoemd in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Het bureauonderzoek is uitgevoerd conform SIKB BRL 4000 protocol 4002 en bestaat uit elf processtappen:

1. afbakenen plan- en onderzoeksgebied; vaststellen consequenties toekomstig gebruik (LS01);
2. aanmelden onderzoek bij Archis;
3. vermelden (en toepassen) overheidsbeleid (LS01);
4. beschrijven huidig gebruik (LS02);
5. beschrijven historische situatie en mogelijke verstoringen (LS03);
6. beschrijven mogelijke aanwezigheid bouwhistorische waarden ondergrond (LS02, LS03, LS04);
7. beschrijven bekende archeologische en aardwetenschappelijke kenmerken (LS04);
8. opstellen gespecificeerde verwachting en formuleren onderzoeksstrategie (LS05);
9. opstellen standaardrapport bureauonderzoek (LS06);
10. aanleveren standaardrapport - afmelden onderzoek in Archis;
11. aanleveren digitale gegevens bij e-depot (DS05).

Processtappen 1 tot en met 7 leveren gegevens op basis waarvan de gespecificeerde verwachting (stap 8) wordt opgesteld. Deze stappen worden behandeld in paragraaf 1.1 en hoofdstuk 2. Processtap 9 resulteert in het voorliggende rapport. Processtappen 10 en 11 hebben betrekking op het openbaar maken van het bureauonderzoek voor derden bij onder meer Archis en het e-Depot.

Bij de uitvoering van het onderzoek is niet afgeweken van de BRL.

1.3 Doelstelling en vraagstelling

De bodemingrepen die gepaard gaan met de geplande werkzaamheden zullen eventueel aanwezige archeologische resten in de bodem verstoren en/of vernietigen. Derhalve dienen voorafgaand aan die werkzaamheden de archeologische waarden binnen het plangebied in kaart te worden gebracht. Het doel van het bureauonderzoek is inzicht te krijgen in de archeologische waarde van het plangebied. Het onderzoek richt zich op de vraag of er in het plangebied archeologische waarden aangetroffen kunnen worden.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig?
- Is het plangebied voldoende onderzocht. Zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek wordt geadviseerd?

² Dit onderzoek is deels gebaseerd op het onderzoek van Dagmar 2021.

2 Bureauonderzoek

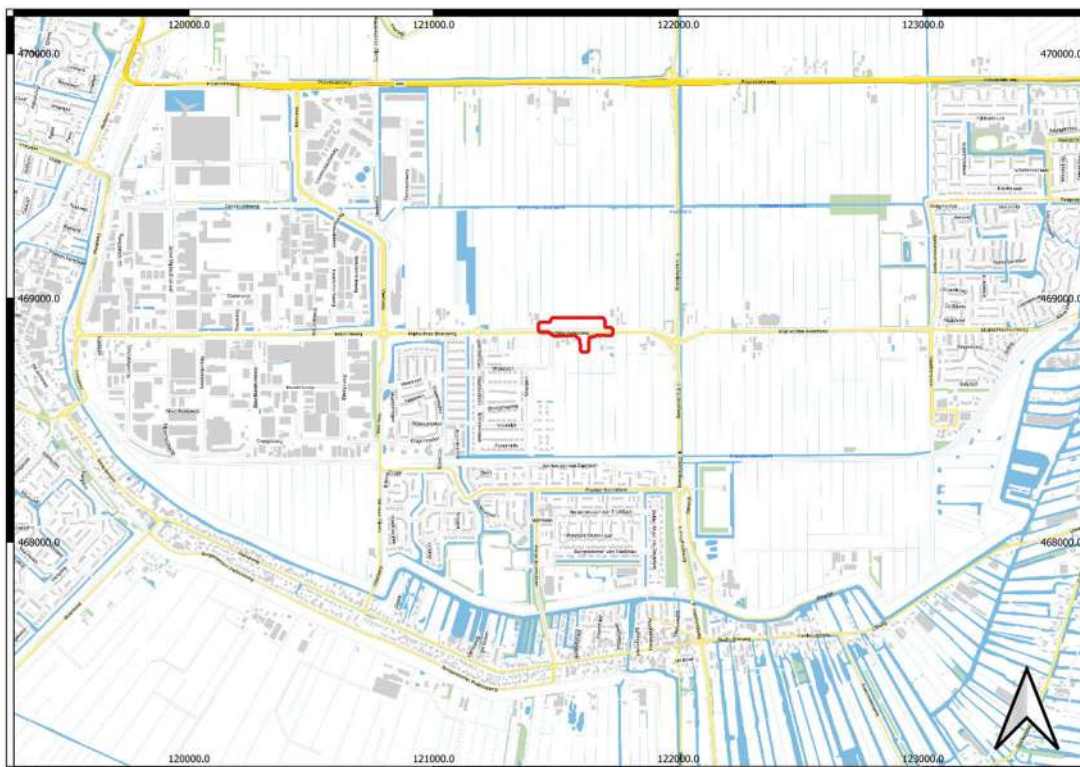
2.1 Afbakening plangebied, huidig gebruik en toekomstig gebruik

2.1.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied

Het plangebied ligt langs de Mijdrechtse Dwarsweg in Wilnis, gemeente De Ronde Venen. De exacte locatie van het plangebied wordt weergegeven in bijlage 1 en afbeelding 1. Het onderzoeksgebied betreft een straal van 250 meter hieromheen. Binnen deze straal kunnen voldoende landschappelijke, archeologische en historische data verzameld worden om een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied op te stellen.

2.1.2 Huidig gebruik van het plangebied

In het plangebied bevindt zich momenteel een weg, fietspad en weilanden.

Afbeelding 1: De locatie van het plangebied. Het plangebied is aangegeven met rood.

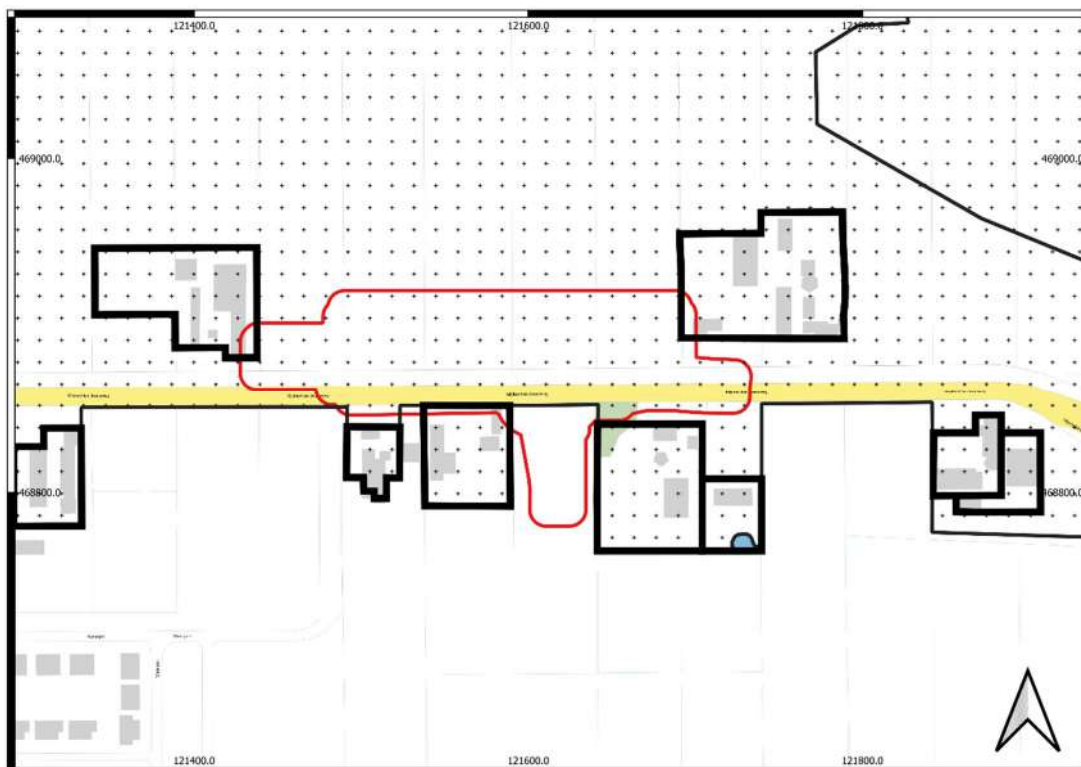
2.1.3 Toekomstig gebruik van het plangebied

Aan de bestaande weg zal een rotonde worden toegevoegd. Hiervoor zal worden ontgraven. De diepte van de geplande ontgraving is nog onbekend. Er zijn op het moment van opstellen van dit bureauonderzoek geen exacte plannen of ontwerpen van de voorgenomen ingrepen bekend. Er wordt daarom uitgegaan van een ontgravingsdiepte van ca. 1 meter – mv.

2.2 Overheidsbeleid

Het plangebied is gelegen binnen het bestemmingsplan Buitengebied-West van de gemeente De Ronde Venen. Conform de planregels is een groot deel van het plangebied gelegen binnen de dubbelbestemming Waarde- Archeologisch waardevol gebied landbodem categorie 5. De maximale verstoringsgrens binnen deze dubbelbestemming bedraagt 2000 m² en 30 cm – mv.

De maximale verstoringsgrenzen worden door de geplande ingreep overschreden. Conform de planregels is archeologisch onderzoek noodzakelijk.

Afbeelding 2: de dubbelbestemming Waarde- Archeologisch waardevol gebied landbodem categorie 5 (gekruid) die aanwezig is binnen het plangebied.

2.3 Aardwetenschappelijke kenmerken

Om de landschapsgenese in beeld te brengen is gebruik gemaakt van bodemkaarten en geologische en geomorfologische kaarten. Met behulp hiervan worden de bodem en het landschap beschreven. Onderdeel van deze studie vormt een analyse van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN).

Tabel 2.1 Aardwetenschappelijke informatie

Bron	Informatie
Geologie	Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Wormer/ Formatie van Nieuwkoop; zeeklei- en zand met inschakelingen van veen.
Geomorfologie	Ontgonnen veenvlakte (kaartcode M81)
Bodemkunde	Plaseerdgronden (kaartcode Wo) Vlierveengronden (uiterste oosten van het plangebied, kaartcode Vr)
AHN	6,4 m - NAP

Het plangebied is in een kom in het veenweidegebied gelegen, onderdeel van het westelijk veengebied.³ Afzettingen uit het Holocene liggen hier aan het maaiveld. Afzettingen uit het Weichselien (dekzanden: Formatie van Bostel, Laagpakket van Wierden) bevinden zich vanwege de ontginning van het gebied binnen 2,5 à 3 m -mv. Dit dekzand is het maaiveld uit het Pleistoceen ontstaan in de laatste ijstijd (het Weichselien).

³ Berendsen, 2008.

Vanwege het veranderende klimaat aan het einde van het Pleistoceen en het begin van het Holoceen kon op dit dekzand een veenpakket vormen (Basisveen: Formatie van Nieuwkoop). Door de gestegen zeespiegel in het Atlanticum en Vroeg-Subboreaals verschoof de kustlijn landinwaarts en zijn op het veenpakket mariene sedimenten afgezet (Laagpakket van Wormer, Formatie van Naaldwijk). Het landschap bestond uit een wadden- en kweldergebied met getijdegeulen en kreken. Tijdens periodes van transgressie (relatief grotere zeespiegelstijging) verschoof de kustlijn landinwaarts. In periodes van regressie heerste een relatief stabiele situatie waardoor in de top van de getijdeafzettingen bodemontwikkeling kon plaatsvinden. Door het sluiten van de strandwallen langs de kustlijn vanaf het Midden-Subboreaals verslechterde de afwatering in het achterland. Vanuit de lager gelegen delen van het landschap werden grote delen van laag maar uiteindelijk ook hoog Nederland bedekt met veen. Het veenpakket werd vanaf de Middeleeuwen ontgonnen voor de turfwinning en is daarmee grotendeels verdwenen.

Volgens de geomorfologische kaart ligt het plangebied in een ontgonnen veenvlakte (code 2M81ykd). Ten westen van het plangebied liggen enkele kreekruigten (code B71). Bodems in het plangebied zijn gekarteerd als Plaseerdgronden en Vlierveengronden. Dit zijn moerige eerdgronden ontstaan door de turfwinning en ontginning. De bovengrond (20 à 40 cm) bestaat uit humusrijke tot venige klei of kleiige veen met eventueel een laag restveen. Hieronder bevindt zich katteklei en vervolgens ongerijpte klei.

Op het AHN3 zijn ook in het plangebied enkele kreekruigten goed te onderscheiden. Dit zijn dichtgeslibde kreekgeulen die tijdens het door inversie en de turfwinning aan of dicht onder het maaiveld zijn komen te liggen.

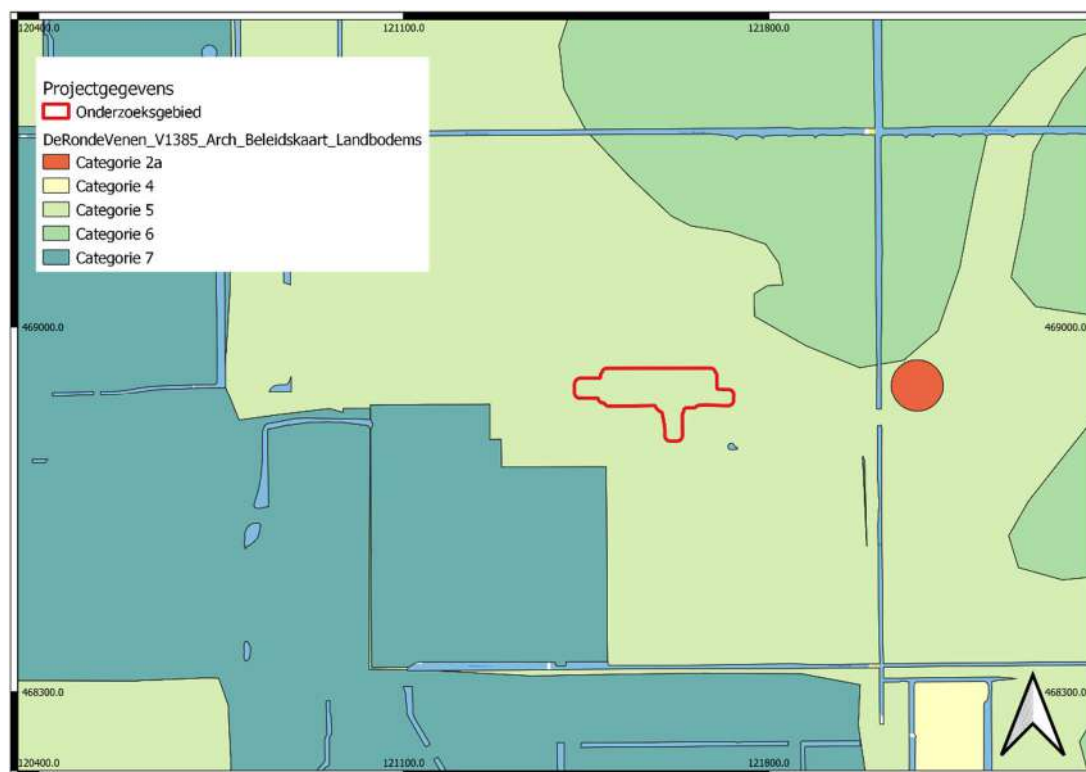
Afbeelding 3: Het plangebied op de AHN.

2.4 Archeologische waarden

Om de reeds bekende archeologische waarden in beeld te krijgen, zijn diverse bronnen geraadpleegd, zoals de Archeologische Monumentenkaart, Archis 3 en reeds uitgevoerde onderzoeken in de omgeving van het plangebied.

2.4.1 Archeologische verwachtingskaart

De gemeente De Ronde Venen heeft in 2017 een archeologische waarden- en verwachtingenkaart en een beleidskaart laten opstellen door Vestigia.⁴ Volgens de eerstgenoemde kaart is het plangebied in het krekengebied gelegen met een verwachting op archeologische resten in het Laagpakket van Wormer (vanaf het maaiveld). Beleidscategorie 5 is van toepassing. Bij ingrepen groter dan 2.000 m² en dieper dan 30 cm is archeologisch onderzoek noodzakelijk. Dit is conform de geldende dubbelbestemming.

Afbeelding 4: het plangebied op de gemeentelijke beleidskaart.

2.4.2 Archeologische Monumenten

De Archeologische Monumentenkaart (AMK) bevat een overzicht van belangrijke archeologische terreinen in Nederland. Binnen het onderzoeksgebied zijn geen AMK-terreinen geregistreerd (bijlage 2). Binnen het onderzoeksgebied van 250 meter rondom het plangebied liggen ook geen archeologische rijksmonumenten.

2.4.3 Archeologische vondstlocaties

Volgens Archis 3 staan binnen het plangebied geen archeologische vondstlocaties geregistreerd (zie Tabel 2.2). Binnen het onderzoeksgebied van 250 meter rondom het plangebied liggen ook geen archeologische vondstlocaties.

2.4.4 Archeologische onderzoeksmeldingen

Volgens Archis 3 staat binnen het onderzoeksgebied één archeologische onderzoeksmelding vermeld. Binnen het onderzoeksgebied van 250 meter rondom het plangebied staan nog eens vijf onderzoeksmeldingen geregistreerd (zie Tabel 2.3). Alleen de meest relevante onderzoeken worden uitgebreid besproken.

⁴ van Heeringen et al. 2017.

Tabel 2.2 Onderzoeksmeldingen in het onderzoeksgebied

Zaakidentificatie	Type onderzoek	Uitvoerder / Jaar
2433761100	Proefsleuvenonderzoek	BAAC 2014
5092919100	Bureauonderzoek	Sweco 2021
2407996100	Booronderzoek	BAAC 2013
4680094100	Booronderzoek	Sweco 2019
4672691100	Bureauonderzoek	Sweco 2019
2395992100	Booronderzoek	BAAC 2013

In 2013 is een archeologisch bureau- en inventariserend veldonderzoek (verkenkend) uitgevoerd door BAAC (ZAAK ID: 2395992100).⁵ Het zuidelijk deel van het onderhavige plangebied valt binnen het onderzoeksgebied van het bureauonderzoek. Op basis van het AHN bevonden zich in het plangebied niet-geëgaliseerde kreekruigen. Deze hebben een middelhoge verwachting op resten uit het Midden- en/of Laat-Neolithicum. Restveen heeft deze kreekruigen mogelijk goed afgedekt. Overige delen van het gebied, lager gelegen, waren vanaf het Mesolithicum te nat voor bewoning en hebben een lage archeologische verwachting. De top van het dekzand bevindt zich op 2,5 à 3 m -mv. beneden maaiveld. BAAC heeft geadviseerd een verwachting op te nemen in het bestemmingsplan voor dit pleistocene maaiveld. Het veengebied was tot in de Middeleeuwen onbewoonbaar. In het westelijke deel van het plangebied stond in de Nieuwe tijd, op een eiland van restveen, een boerderij. De polder waarin het plangebied is gelegen is in de Nieuwe tijd (1879) drooggelegd. De boerderij is hierbij vermoedelijk gesloopt. De Wilnis Zuwe was een verkavelingsas. Verwacht dat hier nog resten van boerderijen of huisplaatsen aanwezig waren uit de Middeleeuwen – Nieuwe tijd, mits de bodems niet te diep verstoord zijn tijdens de drooglegging.

In totaal zijn 111 verkennende boringen uitgevoerd. Deze zijn in het westelijke deel van het onderzoeksgebied geplaatst en daarmee buiten het onderhavige plangebied. Tijdens het verkennend booronderzoek zijn kreken in kaart gebracht die een rietveenvakket doorsnijden. Deze hebben een middelhoge (afgetopt) tot hoge archeologische verwachting toegekend gekregen. Ter plekke van de vermoedelijk boerderij zijn aan het maaiveld diverse fragmenten bouw materiaal aangetroffen. Door BAAC is karterend aanbevolen ter plaatse van de kreekruigen en een proefsleuvenonderzoek ter hoogte van de vermoedelijke boerderijplaats.

Tijdens het karterend booronderzoek (ZAAK ID 2407996100) zijn er geen aanwijzingen aangetroffen voor neolithische bewoning op deze kreekruigen. Op het kavel waar de boerderij gestaan heeft zijn tijdens het booronderzoek vondsten uit de periode 1700-1750 aangetroffen. Vanwege herverkaveling en drooglegging is waarschijnlijk veel van de boerderij verloren gegaan. Maar aangezien resten niet uitgesloten konden worden is proefsleuvenonderzoek uitgevoerd ter plaatse van deze kavels (ZAAK ID: 2433761100). Hierbij is vastgesteld dat bij de turfwinning verstoringen tot in de getijden afzettingen hebben plaatsgevonden. In een laag bolster en in de bouwvoor zijn bouwkeramiek en gebruikskeramiek aangetroffen. Dit is waarschijnlijk stadsafval uit de stad Amsterdam. Er zijn geen resten gerelateerd aan de turfschuur teruggevonden. Door BAAC is geadviseerd aanvullend proefsleuvenonderzoek uit te voeren. De Omgevingsdienst Utrecht heeft het plangebied vrij gegeven omdat uit de onderzoeken is gebleken dat het veenvakket niet meer intact is en hierin geen intacte archeologische waarden verwacht worden.

⁵ Kalisvaart 2013.

Ten noordwesten van het plangebied is door Sweco een bureauonderzoek (ZAAKD ID: 4672691100) en een booronderzoek (ZAAK ID: 4680094100) uitgevoerd. De kreekkruggen in het plangebied hadden op basis van de archeologische beleidsadvieskaart een verwachting op resten uit het Midden- tot Laat-Neolithicum. Geadviseerd is om haaks op de aanwezige kreekkruggen boorraaien uit te voeren om de mate van verstoring en archeologische verwachting te toetsen.

Tijdens het booronderzoek is een klei-op-veen op dekzand bodem waargenomen. In de top van het dekzand is plaatselijk een A-horizont waargenomen. De kreekkruggen bestaande uit matig tot uiterst siltige klei hebben zich na inklinking van het veen relatief hoger in het landschap afgetekend. De kalkloze klei, gelijkaardig aan de kreekkruggen aangetroffen in het nabijgelegen onderzoek van BAAC was ontkalkt maar waarschijnlijk dusdanig slap dat permanente bewoning niet mogelijk was. Bovendien waren de kreken smal en in een uitgestrekt veengebied gelegen. Geadviseerd is het plangebied vrij te geven.

2.5 Historische situatie

Het raadplegen van historische informatie dient twee doelen. Het eerste doel is inzicht verkrijgen in eventuele verstoringen die in het verleden hebben plaatsgevonden binnen het plangebied. Hierbij kan worden gedacht aan het graven van sloten, afgraven van percelen enzovoorts. Het tweede doel is om inzicht te verkrijgen in archeologisch relevante informatie in en rondom het plangebied. Hierbij kan gedacht worden aan de ligging van oude wegen, bebouwing, toponiemen enzovoorts.

Wilnis is gelegen in een moerassig gebied waar veen aanwezig was. Vanaf het einde van de 11^e eeuw wordt begonnen met de ontginning van het gebied, onder leiding van de kanunniken van Sint Jan. Er worden sloten gegraven die op de Kromme Mijdrecht afwateren, waardoor het waterpeil daalt. Het veen klinkt in, en er ontstaat grasland waar vee kan grazen. Aan het einde van de Middeleeuwen wordt het veen ontgraven om als brandstof te dienen. Hierdoor ontstaan de Wilnis Plassen.

Uit de kadastrale minuut 1811-1832 blijkt dat het plangebied grotendeels uit langgerekte petgaten en legakkers bestaat. De ontginning van de Ronde Venen vond in eerste instantie plaats vanaf oeverwallen langs rivieren en waterlopen in de omgeving. Bewoning concentreerde zich op deze relatief hoger gelegen delen van in het landschap. Het centrum van Wilnis en Oudhuizen bevond zich op ca. 1300 meter ten zuiden van het plangebied.

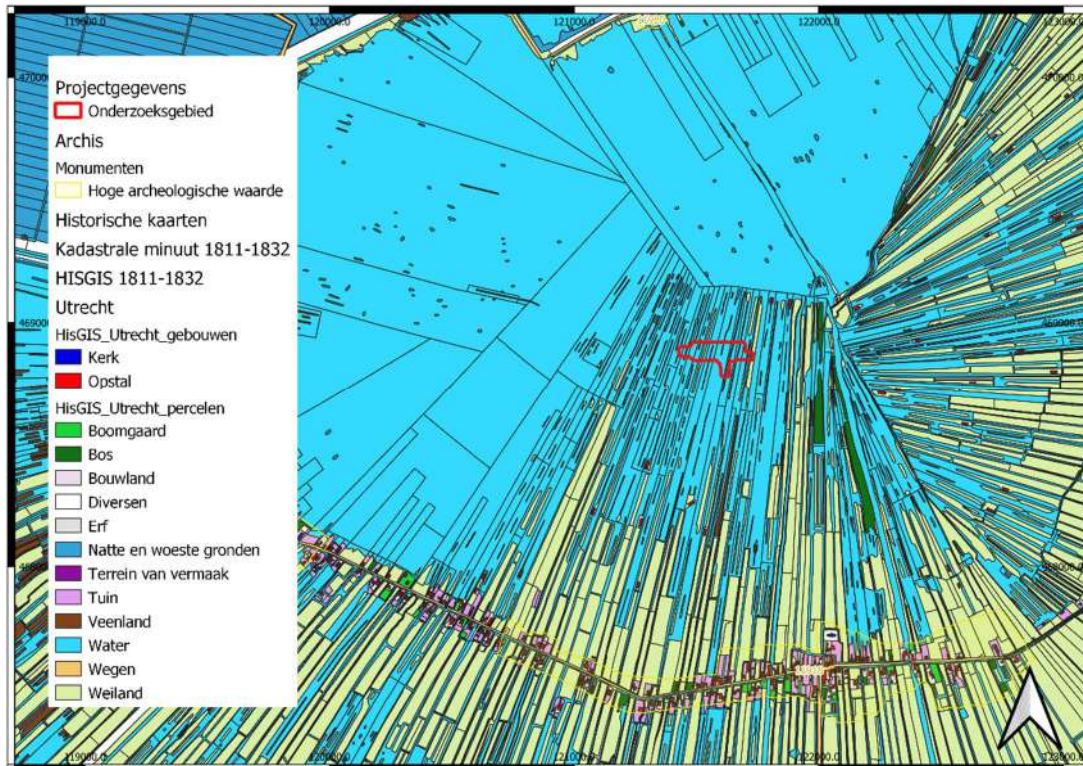
In het ontgonnen gebied waren op enkele percelen opstallen gevestigd. Binnen het plangebied waren deze niet aanwezig (afbeelding 3). In 1850 is het plangebied onderdeel van de Zuidpolder (afbeelding 4). In 1857 zijn de gemeenten Oudhuizen en Wilnis samengevoegd.

De perceelsstructuur is in 1875 verdwenen met het droogmalen van de Ronde Venen. In de droogmakerij Groot Mijdrecht komen de smalle percelen niet meer voor. Het land is verkaveld in groter rechthoekige percelen met haaks op elkaar staande wegen, vaarten en waterkeringen. Langs de rechte polderwegen liggen de huizen en de boerderijen op de kop van de kavels.

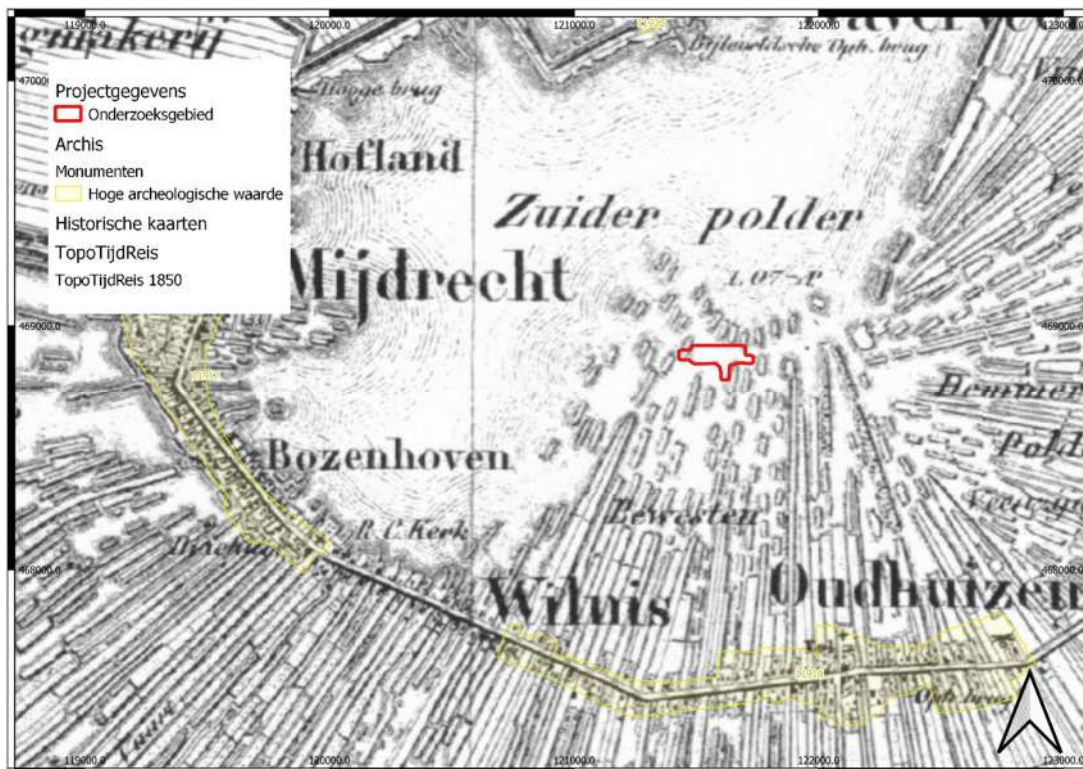
Vanaf de tweede helft van de 20ste eeuw breidt de bebouwing langs de Mijdrechtse Dwarsweg (ten noorden van het plangebied) zich uit. Deze bebouwing ligt buiten het plangebied. Aan het begin van de 21ste eeuw is begonnen met de realisatie van de woonwijk die ten westen aan het plangebied grenst.

Volgens de molendatabase heeft in en nabij het plangebied geen molen gestaan.⁶

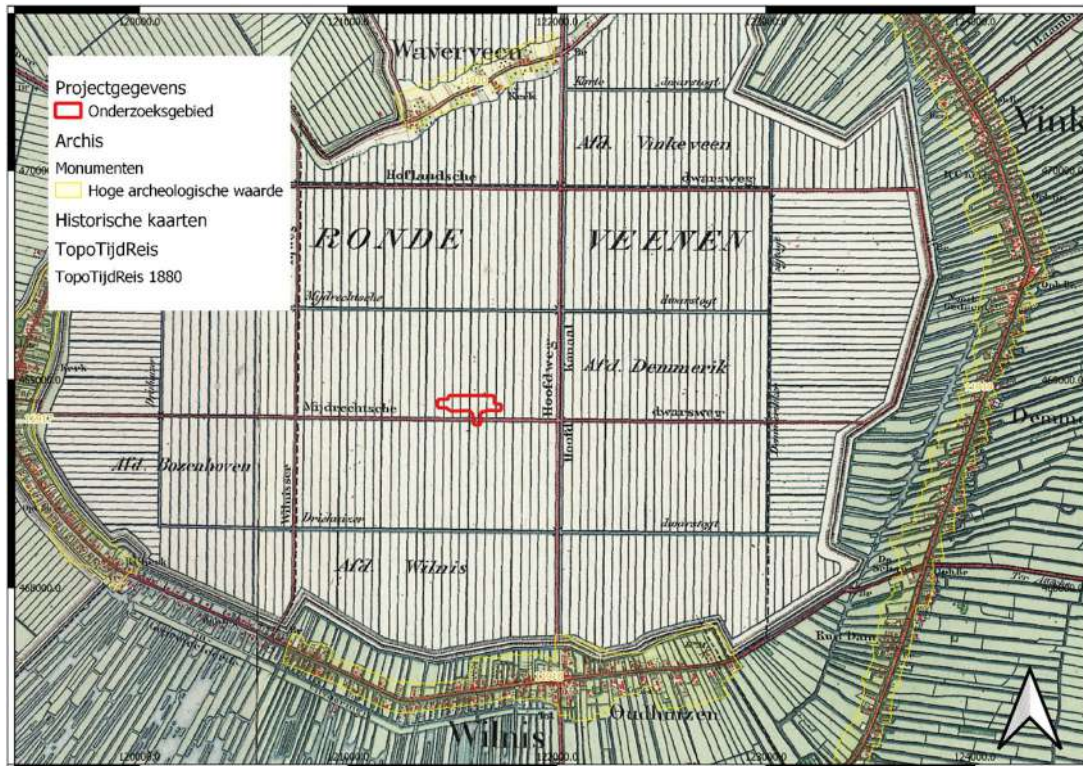
⁶ www.molendatabase.nl

Afbeelding 5: Het plangebied op de kadastrale minuut 1811-1832 (Bron: hisgis.nl).

Afbeelding 6: Het plangebied op de topografische kaart van 1850 (Bron: topotijdreis.nl)

Afbeelding 7: Het plangebied op de topografische kaart van 1880. (Bron: topotijdreis.nl)

2.6 Cultuurhistorische waarden

Op de cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente Utrecht⁷ is aangegeven dat het plangebied gelegen is in de Oude Hollandse Waterlinie van ca. 1600-1800. Het betreft een inundatieveld. Daarnaast loopt de oude, inmiddels gedempte Pieter Joostenvaart door het plangebied. Dit was een ontginningswetering die gegraven is vanaf de Kromme Mijdrecht naar het centrum van de Ronde Venen, die daar overging in de Veenwatering naar Waterveen. In het noorden van Utrecht lag het grote veenkussen van de Ronde Venen. In 1085 schonk de Utrechtse bisschop Koenraad het gebied van de Ronde Venen ter ontginning aan het kapittel van Sint Jan en aan de ministaal, de heer van Abcoude. De bedoeling was een snelle ontginning, om het gebied te claimen voordat de graaf van Holland dat deed, bevorderd door de afspraak dat de proost van Sint Jan pas rechtsmacht over het gebied zou krijgen wanneer het bewoond was.

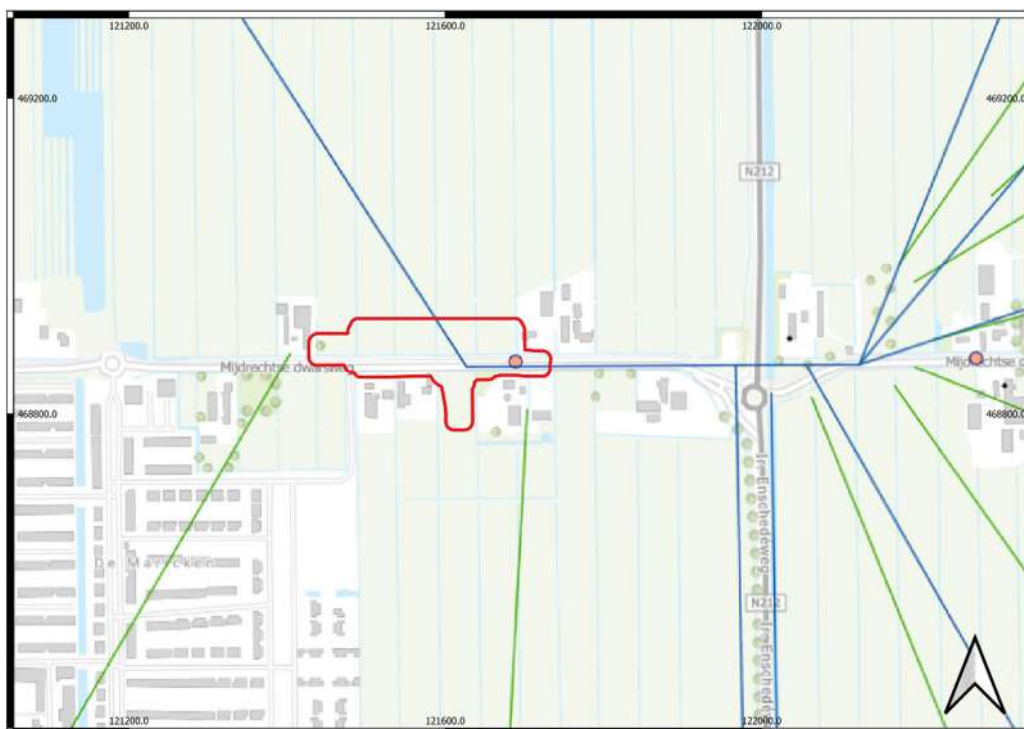
Vanaf de veenriviertjes Kromme Mijdrecht, Drecht, Waver en Winkel, de vergraven Ennipwetering en de in het zuiden opgeworpen Veenkade-Demmerikse Kade werd radiaal ontgonnen naar het hoger gelegen centrale punt. Als scheiding en ter afwatering van de ontginningseenheden groeven de ontginners zuwes (kades) en weteringen naar het midden toe. Dit betroffen (tegen de klok in): in het verlengde van de Boterkade bij Oud Aa werd de Oude Velthuizersloot gegraven, die onder Demmerik/Donkereind naar het noorden afboog als 'Vaertsloot'.

Ook loopt er waarschijnlijk een oude kade uit ca. het jaar 1000 door het plangebied. Deze is echter inmiddels verdwenen. Daarnaast is de ontginningsrichting en het cultuurlandschap van cultuurhistorische waarde. Het plangebied maakt deel uit van de Droogmakerij Polder Groot Mijdrecht.

⁷ <https://utrecht.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=12951e6671064d2d8f9336df93e4af1d>

Binnen het plangebied, langs de Mijdrechtse Dwarsweg is nog een oude grensmaal aanwezig. Tussen het graafschap Holland en het Sticht, het grondgebied van de bisschop van Utrecht, bestond in de middeleeuwen grote rivaliteit. Het gebied dat nu De Ronde Venen vormt, lag in de grensstreek van beide gewesten en was daardoor regelmatig het toneel van bloedige strijd. Bij een conflict in de laat 13e eeuw tussen Gijsbrecht, Heer van Aemstel, de graaf van Holland en de bisschop van Utrecht moest de laatste flink wat grond prijsgeven. De kaarten laten een diepe kerf zien in het grondgebied van het Utrechts gewest. In de loop der tijd is in opdracht van de Staten van Holland en de Staten van Utrecht een duidelijke grens getrokken tussen de gewesten. Op een kaart uit 1771 staan nog tien scheydtpalen afgebeeld. Ze stonden op plaatsen waar gebiedsgrenzen langs wegen liepen. De scheydtpalen toonden aan één zijde het wapen van Holland: een staande leeuw. Aan de andere zijde stond het wapen van het Sticht: een staande leeuw en het bisschoppelijke wapen. Bij de provinciale herindeling in 1841 zijn Waverveen en de aangrenzende gronden weer in Utrechtse handen gekomen. In 2009 heeft de Historische Vereniging De Proosdijlanden in samenwerking met de gemeente De Ronde Venen het initiatief genomen om van drie scheydtpalen replica's te vervaardigen. Deze replica is in het plangebied aanwezig.

Het plangebied maakt deel uit van een Werelderfgoedzone, namelijk de bufferzone Hollandse Waterlinies. Dit betreft het cultuurlandschap.

Afbeelding 8: Het plangebied op de cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Utrecht. In blauw de waterbeheersing, in groen de lijnen van het agrarisch cultuurlandschap, het oranje puntje is de scheydtpaal.

2.7 Ondergrondse bouwhistorische waarden en mogelijke verstoringen

De aanleg van de Mijdrechtse Dwarsweg zal de nodige verstoringen aan de bodem hebben veroorzaakt. Op de verstoringsbronnenkaart van de RCE⁸ zijn geen vergraven gronden aangegeven. Er worden geen ondergrondse bouwhistorische waarden verwacht.

⁸ <https://rce.webgispublisher.nl/Viewer.aspx?map=Verstoringsbronnenkaart#>

3 Gespecificeerde verwachting

Op basis van de tijdens het bureauonderzoek verzamelde gegevens is een gespecificeerd verwachtingsmodel opgesteld.

Op basis van de landschappelijke ontwikkeling van het gebied, en de bekende archeologische en historisch-geografische waarden is een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld. Volgens de gemeentelijke archeologische beleidsadvieskaart ligt het plangebied in een zone aangeduid met Waarde - Categorie 5. Dat betekent dat bij bodemingrepen groter dan 2.000 m² en dieper dan 30 cm -mv archeologisch onderzoek moet worden uitgevoerd.

Voor het plangebied geldt een lage trefkans voor resten uit het Laat-Paleolithicum tot Midden-Neolithicum. Binnen het plangebied wordt het dekzand verwacht op een diepte van ca. 3 m -mv (met geplande ingrepen tot ca. 1 m -mv). De geplande ingrepen bereiken het dekzand waarschijnlijk niet. Onbekend is of het top van het dekzand intact of verspoeld is.

Er zijn mogelijk kreekruggen aan het maaiveld of direct onder het maaiveld aanwezig (Laagpakket van Wormer, Formatie van Naaldwijk). Deze kreekruggen en hun directe omgeving hebben een middelhoge archeologische verwachting voor het Midden- tot Laat-Neolithicum tot aan de periode van de grote veenvorming in de Bronstijd. Een eventueel bewoningsniveau in de top van de kreekruggen is te herkennen aan een archeologische laag en vegetatiehorizont. Deze sporen kunnen direct vanaf het maaiveld worden aangetroffen, met name op de hoger gelegen delen binnen het plangebied. Voor de periode vanaf de Bronstijd t/m de Nieuwe Tijd geldt een lage archeologische Verwachting gezien de uitgestrekte veengroei in deze periode.

Er kunnen vanaf het Paleolithicum jachtkampjes aangetroffen worden met kuil- en/of vlakhaarden en strooiingen van vuursteenvondsten met een omvang van ca. 50-100 m². Vanaf het Neolithicum kunnen ook nederzettingen (huisplaatsen) aangetroffen worden van 200-2000 m². Hier kan aardwerk, dierlijk bot, bewerkt natuursteen, en vanaf de Metaaltijden ook metaal worden aangetroffen en sporen zoals (verkavelings- en erf)greppels, paalgaten, waterputten en afvalkuilen; voor de Late Middeleeuwen/Nieuwe tijd aangevuld met periode specifiek keramiek (aardewerk/steengoed/porselein) en bouw materiaal (baksteen/dakpan), glas, natuursteen.

Organische materialen, zoals leer, bewerkt of constructiehout, en textiel en organische resten (vondsten en paleobotanische resten) zijn mogelijk alleen bewaard gebleven in diepere sporen zoals waterputten- of kuilen.

Een deel van het plangebied zal reeds verstoord zijn vanwege de aanleg van de Mijdrechtse Dwarsweg. De diepte en omvang van deze verstoringen is echter onbekend.

4 Conclusie en advies

4.1 Conclusie

- *Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig?*

Het plangebied bevindt zich in de polder Groot-Mijdrecht. Het oorspronkelijk veenpakket – dat enkele meters dik moet zijn geweest – is in deze polder tot het Laagpakket van Wormer ontgonnen. Het oude zeekeilandschap met kreken en oeverwallen ligt aan het maaiveld. Het plangebied heeft volgens de gemeentelijke beleidsadvieskaart een middelhoge verwachting op archeologische waarden uit het Midden en Laat-Neolithicum. Bewoning heeft zich in deze tijd geconcentreerd ter plaatse van de oeverwallen en kreekruigen. Uit eerdere onderzoeken in de omgeving is echter gebleken dat deze kreken en oeverwallen in de polder Groot-Mijdrecht van een kleine omvang zijn en in de ruggen heeft geen tot weinig bodemontwikkeling plaatsgevonden. Een inventariserend veldonderzoek (verkenkend en karterend booronderzoek) en proefsleuvenonderzoek dat direct ten westen van het plangebied is uitgevoerd heeft aangewezen dat de archeologische verwachting van het Laagpakket van Wormer binnen de polder Groot-Mijdrecht laag is. Een tweede verkenkend booronderzoek dat is uitgevoerd ten noordwesten van het plangebied heeft dezelfde resultaten opgeleverd. Hoewel onderzoeksresultaten niet direct één op één naar nabij gelegen percelen kunnen worden vertaald, wordt de polder als voldoende onderzocht beschouwd.

Binnen de polder kan het dekzandlandschap, met een archeologische verwachting op resten uit het Laat-Paleolithicum en het Mesolithicum binnen 2,5 á 3 m -mv worden verwacht. In de top van dit dekzand heeft op basis van eerder onderzoek mogelijk bodemontwikkeling plaatsgevonden. Daarom dienen werkzaamheden boven dit niveau te worden uitgevoerd. Indien diepere graafwerkzaamheden worden uitgevoerd dan wordt archeologisch vervolgonderzoek geadviseerd in de vorm van ten eerste een verkenkend booronderzoek.

- *Is het plangebied voldoende onderzocht. Zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek wordt geadviseerd?*

Het plangebied is voldoende onderzocht. Indien er bodemingrepen plaatsvinden tot in de Formatie van Bostel (Laagpakket van Wierden) dan dient archeologisch vervolgonderzoek plaats te vinden.

4.2 Advies

Op basis van de bekende gegevens en de gespecificeerde archeologische verwachting adviseert Sweco het gebied vrij te geven bij ingrepen tot 2,5 m – mv. De kans op het aantreffen van archeologische waarden uit het Midden- en Laat-Neolithicum tot die diepte is laag. Indien diepere ingrepen plaatsvinden die de top van het dekzand zullen verstoren dan wordt geadviseerd een verkenkend booronderzoek uit te voeren.

Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden toch onverwacht archeologische resten worden aangetroffen, dan is conform artikel 5.10 van de Erfgoedwet aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de minister verplicht (vondstmelding via de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed).

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een besluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit besluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Literatuurlijst en gebruikte bronnen

4.3 Literatuur

Berendsen, H.J.A. 2011. De vorming van het land: inleiding in de geologie en de geomorfologie.

Berendsen, H.J.A. 2019. Berendsen - Fysische geografie van Nederland - Landschap in Delen.

Ewolds, D. 2021. Archeologisch onderzoek Maricken fase II te Wilnis, gemeente De Ronde Venen. Sweco rapport 2458.

Heeringen, R.M. van, R. Schrijvers, C.A. Visser, W.J. Weerheijm, 2017. Herziening van de archeologische beleidskaart van de gemeente De Ronde Venen 2016. Vestigia Archeologie & Cultuurhistorie, rapportnummer V1385, Amersfoort.

Kalisvaart, C.C., 2013. Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek (verkennde fase). BAAC Rapport V-13.002.

4.4 Internet bronnen

www.ahn.nl

archis.cultureelerfgoed.nl

<https://atlas.odzob.nl>

www.bodemloket.nl

www.dinoloket.nl

www.pdok.nl

www.topotijdreis.nl

Bijlage 1. Locatie van het plangebied

Legenda

- Projectgegevens
- Onderzoeksgebied
- Achtergrond
- BRT Achtergrondkaart
- standaard
- 0.5m Digital Terrain Model (DTM)

Locatie van het plangebied
Maricken II

Opdrachtgever: Gemeente De Ronde Venen
Projectnummer: 51016013

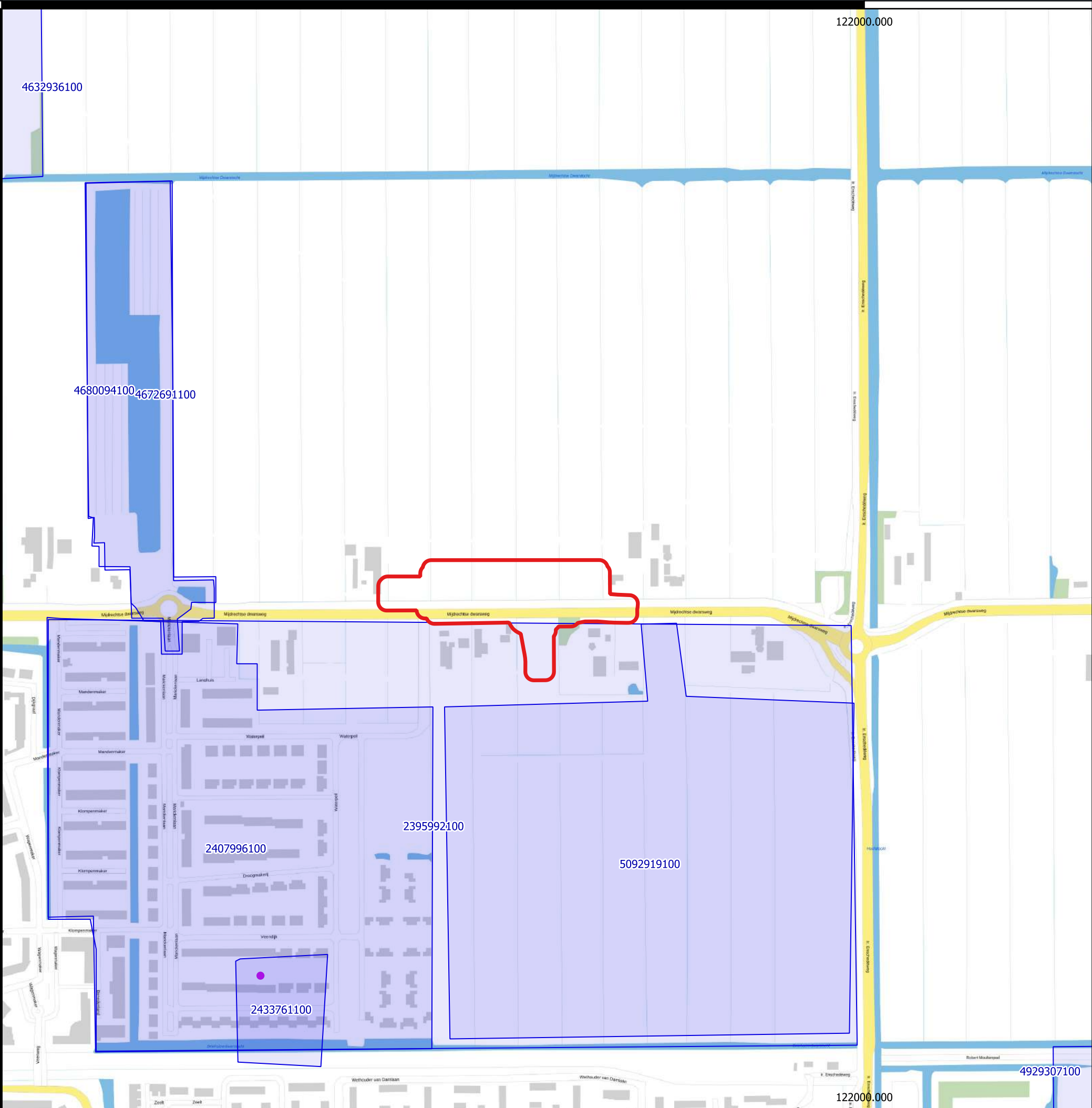

Status: Definitief
Datum: 21-06-2023 12:09
Schaal: 1:14.988,191853
Formaat: A3

0 200 400 600 800 meters

Bijlage 2. Bekende archeologische gegevens

Legenda

- Projectgegevens
- Onderzoeksgebied
- Archis
- Vondstlocaties
 - onderzoeksmeldingen_vlak
- Achtergrond
- BRT Achtergrondkaart
- standaard

Bekende archeologische waarden

Maricken II Dwarsweg

Opdrachtgever: Gemeente De Ronde Venen
Projectnummer: 51016013

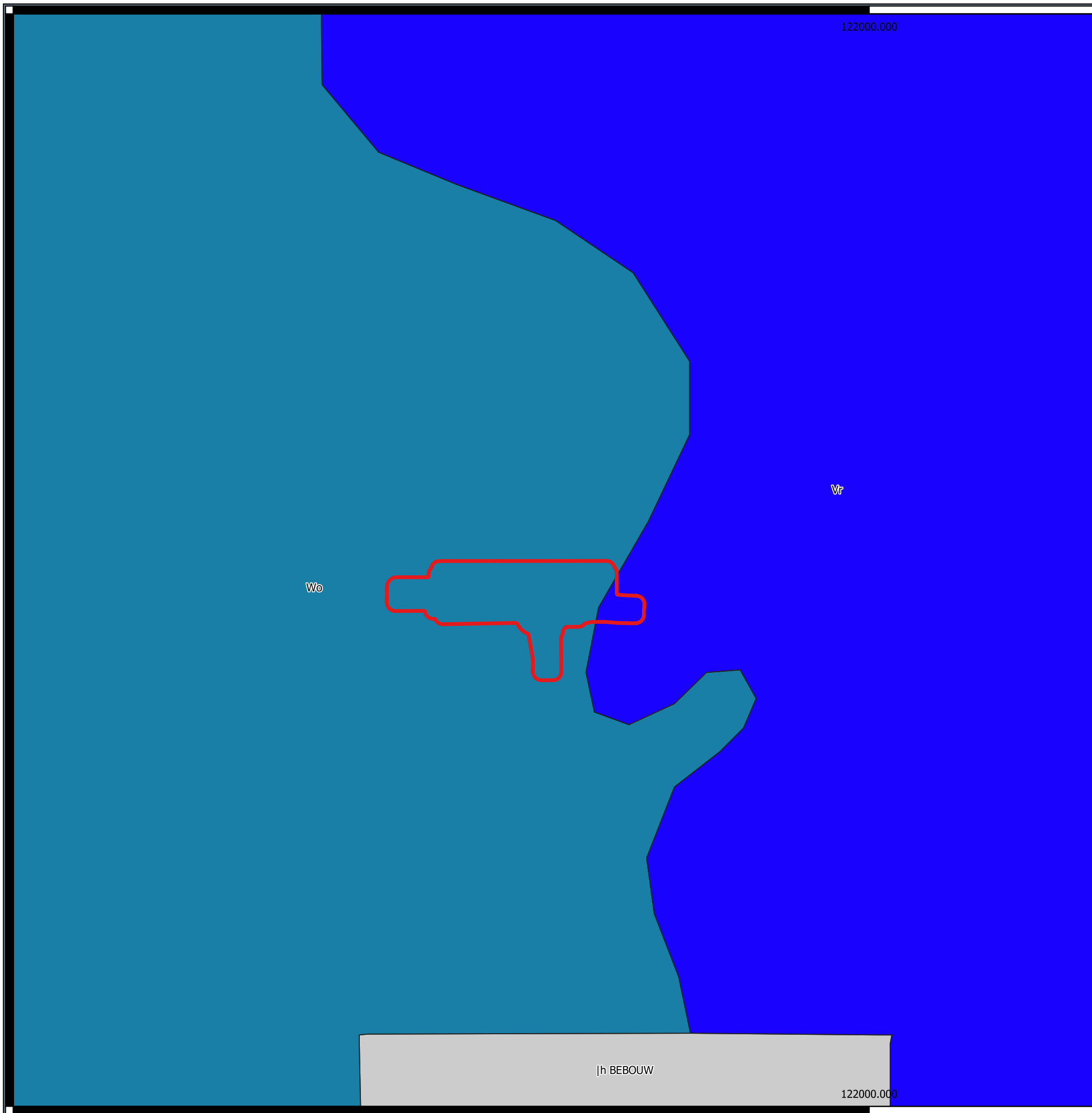

Status: Definitief
Datum: 07-06-2023 17:12
Schaal: 1:4.677,803237
Formaat: A3

0 90 180 270 360 meters

Bijlage 3. Bodemkaart

Legenda

Archis

 Onderzoeksgebied

Landschap

Bodemkaart PDOK 2014

Bodemkaart

 Bebouwing

 Vr - Vlierveengronden

 Wo - Plaseerdgronden

Achtergrond

BRT Achtergrondkaart

standaard

Bodemkaart

Maricken II Dwarsweg

Opdrachtgever: Gemeente De Ronde Venen
Projectnummer: 51016013

SWECO

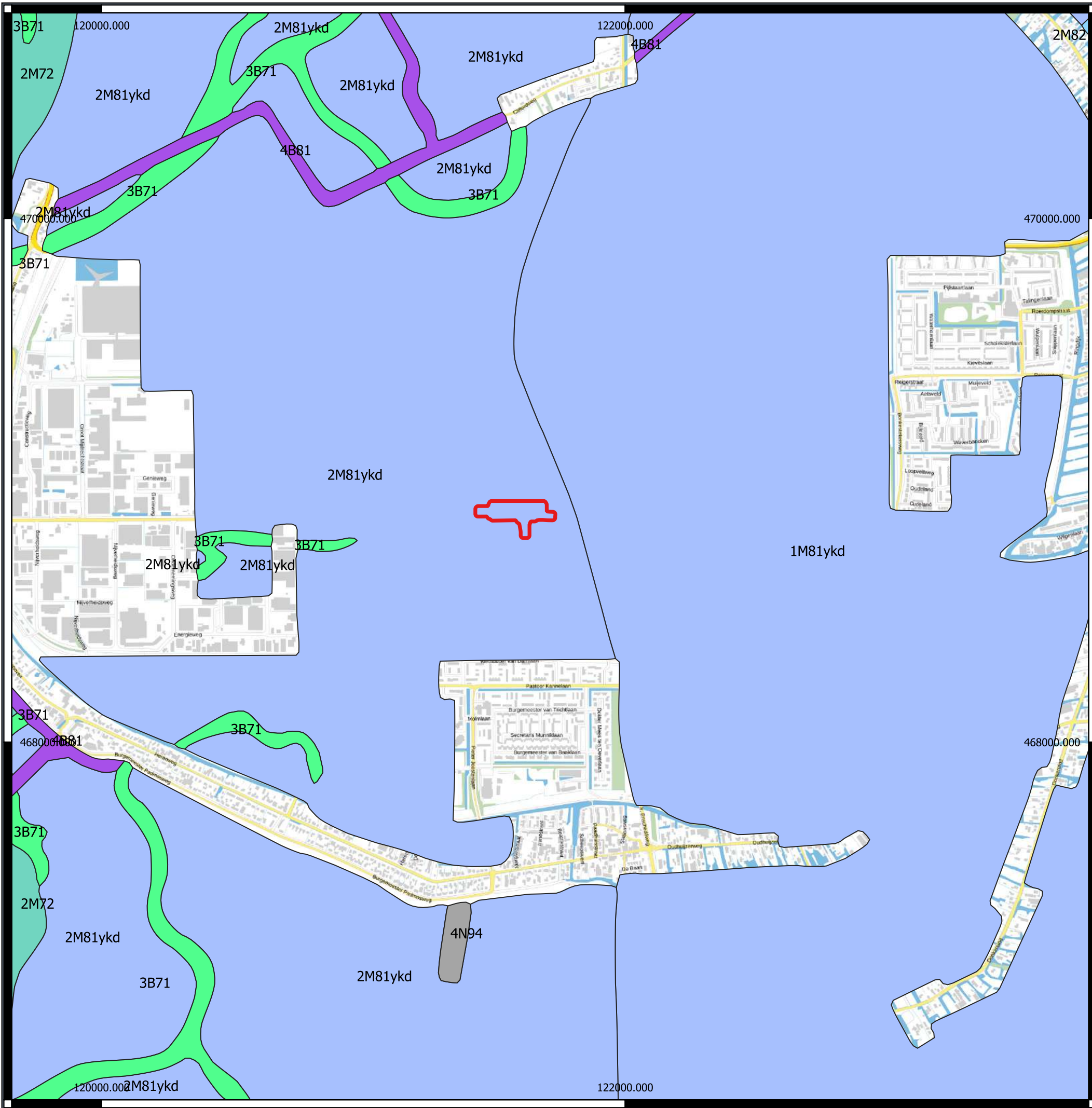
Status: Definitief
Datum: 07-06-2023 16:53
Schaal: 1:4.677,803237
Formaat: A₃

0 90 180 270 360 meters

© Sweco Nederland B.V. Alle rechten voorbehouden

Bijlage 4. Geomorfologische kaart

Legenda

Projectgegevens

 Onderzoeksgebied

Landschap

Geomorfologische kaart PDOK 2017

Geomorfologische kaart

 B71 - Getij-inversierug

 B81 - Veenrest-dijk

 M72 - Vlake van getij-afzettingen

 M81 - Ontgonnen veenvlakte

 M82 - Ontgonnen veenvlakte met petgaten

 N94 - Laagte ontstaan door afgraving

Achtergrond

BRT Achtergrondkaart

standaard

0.5m Digital Terrain Model (DTM)

Geomorfologische kaart

Maricken II

Opdrachtgever: Gemeente De Ronde Venen
Projectnummer: 51016013

Status: Definitief

Datum: 21-06-2023 12:09

Schaal: 1:14.988,191853

Formaat: A3

SWECO

0 200 400 600 800 meters

© Sweco Nederland B.V. Alle rechten voorbehouden

